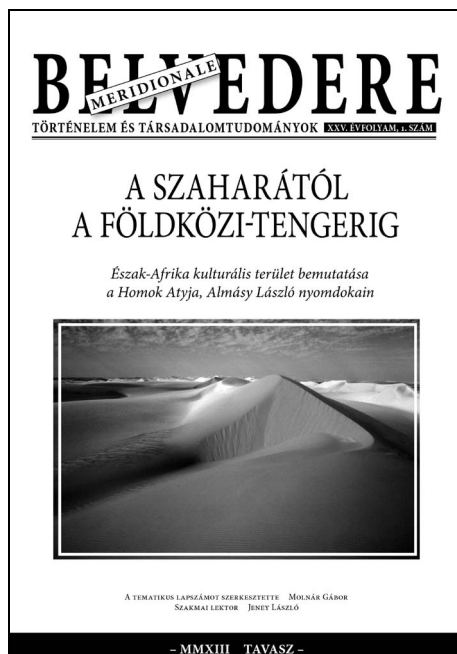

BELVEDERE

Történelem és társadalomtudományok
History and Social Sciences
www.belvedere.meridionale.hu
belvedere@jgypk.u-szeged.hu
szerk@belvedere.meridionale.hu

(Creative Commons) CC BY-NC-SA 3.0

Nevezd meg! - Ne add el! - Így add tovább! 3.0 Unported Licenc feltételeinek megfelelően szabadon felhasználható.

Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported

Egyiptomi–magyar kulturális kapcsolatok (2007–2011). Beszélgetés dr. Zimonyi István professzorral

Cultural Relations of Hungary and Egypt (2007–2011). Interview with Professor István Zimonyi

Kovács Attila

DOI 10.14232/belv.2013.1.13

Cikkre való hivatkozás / How to cite this article:

Kovács Attila (2013): Egyiptomi–magyar kulturális kapcsolatok (2007–2011). Beszélgetés dr. Zimonyi István professzorral. *Belvedere Meridionale*. XXV. 1. 91-94.pp

Egyiptomi–magyar kulturális kapcsolatok (2007–2011)

Beszélgetés a Szegedi Tudományegyetem Középkori Egyetemes Történeti Tanszék docensével, dr. Zimonyi Istvánnal, aki 2007 és 2011 között a Magyar Köztársaság Nagykövetsége Kulturális Tanácsosi Hivatalának kairói igazgatója volt.

— Cultural Relations of Hungary and Egypt (2007–2011) —

Abstract

Dr. István Zimonyi is an associate professor of the Department of Medieval World History at the University of Szeged. Between 2007 and 2011, he was the director of the Office of the Hungarian Cultural Counsellor in Cairo. He was interviewed in connection with this position, and he was asked about the links and cultural relationships between the two countries, the Egyptian revolution, the facilities, and about the everyday life of local people.

{BELVEDERE MERIDIONALE} *Üdvözlöm, Tanár Úr! Milyen feladatokkal jár ez a tisztség?*

{ZIMONYI ISTVÁN} Ez a tisztség valójában a Kairói Magyar Kulturális Intézet igazgatói posztja. Ennek több funkciója van. Diplomácia szempontjából a magyar–egyiptomi kulturális csereegyezmény ügyeinek intézését jelenti. Emellett az a kulturális missziója, hogy közvetítse a magyar kultúrát Egyiptom felé, ez természetesen visszafelé is működik. Emellett volt egy tudományos oldala is a munkának. A magyar egyiptomi oktatási és tudományos kapcsolatok fejlesztése elsőrendű feladat. Már régóta megvannak ezek a kapcsolatok, ugyanis az 1970-es években Magyarország kapta a Varsói Szerződésen belül azt a szerepet, hogy fogadja a tudományos fokozatot szerezni kívánó arab hallgatókat. Ennek eredményeképpen az

1970-es 1980-as években 700–800 egyiptomi szerzett diplomát vagy kandidátusi fokozatot Magyarországon. Ez a korosztály most lépett nyugdíjas korba, és az utánpótlásról valamiféleképpen gondoskodni kellene. A másik alapvető terület magyar szempontból az egyiptológia és arabisztika. A magyar egyiptológia, alapvetően Kákossy professzornak köszönhetően, az 1980-as évektől egy olyan kutatási sort indított el Thébában, amelynek révén most három régészeti csoport végez évente rendszeresen régészeti kutatásokat Egyiptomban. Ezeknek a kutatásoknak a segítése is a kulturális intézet alapfeladata volt.

{BELVEDERE MERIDIONALE} *Egyiptomban mit tapasztalt a gazdaság, a kultúra és politika terén?*

Az Emlékpont (Hódmezővásárhely)
honlapja ❖ <http://www.emlekpont.hu/hirek/20111207/Zimonyi.jpg>

{ZIMONYI ISTVÁN} Ez egy izgalmas kérdés. A Mubarak-korszaknak az utolsó három és fél évét sikerült ott töltenem, az utolsó félévre esett az egyiptomi forradalom. Mubarak idején Egyiptom gyakorlatilag katonai diktatúráként működött. Természetesen voltak különböző demokratikus intézmények, ezek azonban csak formálisan léteztek, és valójában ez egy elég szigorúan ellenőrzött rendszerként működött. A turizmus szempontjából ez nagyon előnyös volt, ugyanis Egyiptom stabil és biztonságos volt. A forradalom után a turizmus tizedére esett vissza, amely komoly gazdasági problémát jelentett az ország számára. Gazdasági szempontból azt szeretném megjegyezni, hogy érdemes figyelembe venni: Magyarország egy olyan EU-tagország, amelynek az életszínvonal a egész világhoz képest benne van abban az $\frac{1}{4}$ -ben, amelyikről elmondhatjuk, hogy emberi módon élhet. Szemben mondjuk egy olyan Egyiptommal, ahol a lakosság 40%-a napi két dollár alatti keresetből él. Ott tapasztalja meg az ember igazán, hogy mi az igazi szegénység és kilátástalanság. Érdekes volt azt látni, hogy ennek ellenére az egyiptomi polgárok egymáshoz sokkal toleránsabbak és jobban el tudják viselni egymást, és nincs bennük annyi irigység és gyűlölet, mint egy átlagos kelet-európai országban. Gazdasági téren tehát egy teljesen más világ, és itt meg kell jegyezni, hogy Egyiptom nem tartozik a gazdag arab országok közé. Kulturálisan mégis a mai napig az arab világ központja, a kultúra minden területén (pl. könyvkiadás, zene, film) meghatározó szerepe van.

{BELVEDERE MERIDIONALE} *Kint mint kulturális tanácsos, milyen eredményeket sikerült elérnie a Tanár Úrnak?*

{ZIMONYI ISTVÁN} Mielőtt kimentem, sikerült előkészíteni itthon a Magyar–Egyiptomi Kulturális csereegyezmény aktuális programját. 3–4 évente szokás újrakötni. Sajnos a kiküldetésem végén ezt már nem sikerült megújítani, alapvetően a hivatalomon kívülálló operatív problémák miatt. Az adminisztráció bonyo-

lultta vált, miután minisztériumot váltott a Balassi Intézet, és három minisztérium alá volt rendelve. Ennek következtében az apparátuson már nem tudott átjutni az anyag.

{BELVEDERE MERIDIONALE} *Tud olyat említeni még Tanár Úr, ami tovább erősítette a magyar–egyiptomi kapcsolatokat?*

{ZIMONYI ISTVÁN} Sikerült végül is egy magyar–egyiptomi kulturális hetet rendezni, melynek legfontosabb eseménye a magyar egyiptológia száz évéről nyílt kiállítás volt a világ egyik leghíresebb múzeumában, az Egyiptomi Múzeumban. Több mint két hónapig tekinthették meg az érdeklődők, ahol a magyar ásatások legértékesebb leleteit mutatták be, amiket többségében Luxorból hoztak Kairóba, és mutatták be az egyik kiállító teremben. Emellett sor került több európai uniós országgal közös rendezvényre, euro-arab jazz fesztivál, cirkusz-, és filmfesztivál. Tehát volt egy nagyon erős közéleti együttműködés. Az egyiptomi–magyar kulturális kapcsolatokban, elsősorban a zene, másrészt a film vonatkozásában hagyományosan jók a kapcsolatok: a Kairói Filmfesztiválon rendszeresen szerepeltek filmekkel a magyar rendezők. De említhetném a dokumentumfilm fesztivált is, ahol mindig akadt magyar résztvevő. Ugyanígy zenei téren az operaházzal ápolunk jó kapcsolatot. Számos magyar komolyzenei produkciót sikerült kivinni. A magyar elnökség kiemelten fontos feladata volt, amikor kulturális programjának keretében a Szegedi Kortárs Balett járt Egyiptomban, ahol nagyszerű előadást tartottak. Ugyanebben a keretben a Sebő Együttest, a Nádor Quartettet is sikerült eljuttatni Kairóba. A magyar elnökség kulturális programja Kairóban sikeresnek bizonyult, annak ellenére, hogy közben kitört a forradalom. A nyitás még a forradalom előtt volt, majd másfél-két hónapnyi kihagyás következett, amikor a forradalom miatt le kellett állítani a programokat. A végére azonban sikerült a legtöbb célt megvalósítani. Emellett két PhD-hallgatót beiskoláztattam Szegedre, melynek hosszú távú célja az, hogy

Kairóban az Ain Shams Egyetemen létesüljön egy Magyar Tanszék. Ennek feltétele egy Magyarországon hungarológiai témájú PhD-val rendelkező vezető, aki ezt a tanszéket vezetné. Ebből a megfontolásból beiskoláztunk Szegedre két, az Ain Shams Egyetemen magyar szakot végzett egyiptomit: Sharifát, aki Kosztolányi-novellákat fordított, amely megjelent az intézet támogatásával. Abdallah kollégám pedig magyar–egyiptomi kapcsolatok a két világháború között címmel írja PhD-munkáját. Emellett az Ain Shams Egyetemen dolgozik egy magyar lektor, aki a Német Tanszék keretében mellékszakként oktatja a magyart. Egyrészt tehát az a célunk, hogy a magyar főszak legyen, másrészt hogy önálló tanszék létesüljön. Ennek az a célja, hogy elérjük az arab kultúrát, ehhez nyilvánvalóan a magyar irodalom fő műveit arabra kellene fordítani, és erre Egyiptom a legalkalmasabb. Anyagi szempontból is sokkal olcsóbb, mint ha Szaúd-Arábiában, vagy a Perzsa-öböl menti országokban próbálkoznánk. Másrészt Egyiptomban van erre lehetőség és érdeklődés, ezért hosszú távon azt tervezzük, hogy a Szegedi Egyetem és az Ain Shams Egyetem között kialakult kapcsolat (rektori látogatás is volt a négy év alatt) keretében kötötett szerződést kibővítenénk, és a továbbiakban a magyar tanszékkal ezt a koncepciót módszeresen próbáljuk felépíteni.

{BELVEDERE MERIDIONALE} *Részben már megválaszolta Tanár Úr a következő kérdésemet, így csak annyit kérdeznék: milyen stratégiai potenciálja lehet egy ilyen tisztségnek a kulturálison kívül, illetve a kulturális kapcsolatok erősítése milyen egyéb pozitív hatással járhat? Milyen transzfereket indíthat eleza a kulturális kapcsolat?*

{ZIMONYI ISTVÁN} Említettem az egyetem, a tanszék problémáját, illetve azt, hogy ennek az lenne célja, hogy ez által a magyar kultúra elérhetővé válna Egyiptomiak számára, és ha arabra lefordítják a magyar kultúra alapműveit, az természetesen nem csak Egyiptomot jelenti, hanem az egész arab világot. E mögött egy szélesebb koncepció áll, vagyis hogy az

arab irodalmi nyelvet az egész arab világban ismerik. Ezen belül szeretnénk, ha a Szegedi Egyetem ebben szerepet kapna. Stratégiailag természetesen ez a nemzetközi egyetemi kapcsolatok fejlesztésével jár együtt.

{BELVEDERE MERIDIONALE} *Milyen fokú és típusú az érdeklődés az egyiptomiak részéről hazánk iránt?*

{ZIMONYI ISTVÁN} Nehéz kérdés, hogy kinek, kik részére próbáljuk meg a magyar kultúrát terjeszteni. Hagyományosan azt az álláspontot képviseltem, hogy elsősorban az értelmiséget kell megcélózni, és a középosztályt. Valljuk be őszintén, a tömegek elérése olyan anyagi eszközöket igényelne, amilyenekre nem is gondolhatunk. A franciák kulturális intézetében felmerült, hogy a válság miatt az öböl menti országok filmipara lehanyatlott, így esetleg érdemes lenne a közel-keleti filmiparba nagyobb mértékben befektetni. Ehhez olyan tőke háttérrel kellene rendelkezni, amivel mi nem rendelkezünk. Úgy vélem, hogy a lehetőségeink azt engedik meg, hogy az egyiptomi értelmiség számára próbáljuk meg a magyar kultúrát elérhetővé tenni. Másrészt az által, hogyha lefordítunk műveket, az szélesebb elérhetőséget tesz lehetővé az értelmiségen és a középosztályon túl is. Egyébként Egyiptomban nagyon jó a magyarok imázsa. Szerintem kevés olyan ország van a világon, ahol ilyen jó lenne a hírünk. Egyrészt ez annak köszönhető, hogy a Ganz adta, építette a motorvonatokat, másrészt Hidegkúti bajnokcsapatot csinált az Al-Ahly futball csapatból. Persze Puskás is volt kint néhány évig. Az expresszvonatot Magarinak hívják Egyiptomban. Ennek következtében a magyar névnek jó csengése van, arra asszociálnak nevünkől, hogy a magyar gyors, pontos, megbízható. Az átlag egyiptomi nagyjából ennyit tud Magyarországról. Láthatjuk, hogy mind a zene, mind a film területén a kapcsolatok elég jók, és ugyanígy a tudomány területén is.

{BELVEDERE MERIDIONALE} *Tanár Úr nemzetközileg elismert kutató, végzettségére nézve*

turkológus, és kiválóan beszél arabul. Milyen kutatásokat folytatott Egyiptomban?

{ZIMONYI ISTVÁN} Mielőtt ezt kifejttem, szeretném elmondani, hogy szerveztünk egy Medieval Nomads elnevezésű (steppetörténettel és magyar őstörténettel foglalkozó) nemzetközi konferenciát, mely hagyományosan Szegedről indult el. Három alkalommal magyar nyelvű volt, majd nemzetközivé tettük. 2011. január 25-én kezdődött a konferencia, és aznap tört ki a forradalom. Ez így izgalmas konferenciává vált. Amellett, hogy a világ számos országából érkeztek kollegák, két nap alatt zökkenőmentesen megtartottuk a konferencia szakmai részét. Pénteken, a gyülekezés napján éppen a piramisokat látogattuk, amikor komollyá vált a helyzet. A bejutás a belvárosba már nem volt teljesen kockázatmentes, az egyik csoport nem is tudott bejutni a szállodába. A hazautazás sem volt egyszerű, de végül is egy történész konferencia akkor izgalmas, ha az ember a történelem leheletét a tarkóján érzi. Ez a konferencia anyag a *Krónika* XI. számában már meg is jelent. A konferencia teljes anyagát egy előszóval kiadtuk. A másik izgalmas dolog az volt, hogy már a kiutazásom előtt újságírók kérdeztek arról, hogy mit tudunk a magarabokról, az Egyiptom déli részén, Núbiában élő magyarokról. Ezzel kapcsolatban több kiváló szakemberrel beszéltem, többek között a nemrég elhunyt Fehérvári Géza professzor úrral, aki szintén tartott előadást nálunk, az intézetben. Ő is jelezte, hogy ezzel a témával érdemes lenne foglalkozni, és gyakorlatilag az utolsó évben az egyik könyvtári kutatás során találtam két olyan, az 1980-as évek végén kiadott kötetet, amiben az oszmán kori Núbiára vonatkozó anyagot adták ki. Ez a Kaszr Ibrímben fennmaradt anyag. Azt gondoltam, hogy a magarab kérdésnek akkor van létjogosultsága, ha korabeli forrásokban ezeket a magarabokat meg lehet találni. Ebben az anyagban XVI–XVII. századra vonatkozóan számos magar nevezetű személy tűnt fel a különböző szerződéseken és

az ehhez kapcsolódó egyéb forrásokban. Így még 2011 tavaszán egy expedíció keretében eljutottam Kaszr Ibrímbe – ez az a hely, ahol oszmán erőd volt, és itt szolgáltak határőrként a Magyarországról elhurcoltak. A forrásokban feltűnik Ibrahim al-Magar személye, aki ősapja ennek a törzsnek a magarabok saját elbeszélése szerint is. Ez megtalálható a forrásokban is, 4-5 generációra kiterjedő személynévlistát sikerült összegyűjteni a XVI–XVII. századi forrásokból, ami azt jelenti, hogy ez a történet megérdemelne egy komolyabb vizsgálatot. Akkor kezdtem összeállítani egy anyagot, amiben megnéztem, hogy a magyarok hogyan kerülhettek Egyiptomba a XIV–XV. században. 1541 után pedig egy „államszövetség” keretében éltünk az egyiptomiakkal. Tehát ha az Oszmán Birodalom egyik periferiáján feltűnnek magyarok, ezen nem csodálkozhatunk. A magyarok és más itt szolgáló katonák különleges helyzetben voltak, ugyanis Núbia annyira a periferián van, hogy ott nem cserélték rendszeresen a határőr csapatokat, nem úgy, mint más helyeken. Ennek következtében ezek a katonák a helyi népességből vettek asszonyokat, és a gyermekeiket katonaként alkalmazták. Ennek következtében az oda elkerült magyarok vagy magyar származású emberek núbiai feleséget szereztek maguknak. Ennek a csoportnak a leszármazottai lennének a magarabok, akikről először Almásy gróf írt 1935-ben. Bizonyítható, hogy tényleg kerültek oda a Magyar Királyságból magyarok a XVI. század folyamán. Ez a népcsoport, eredetére nézve kétségkívül magyar. Amikor meglátogattam Kaszr Ibrimet, utána Kom Ombo melletti magyar településeket, ahová az Asszuáni Gát felépítése után telepítették a magarabokat, egy fotós, Balázs Ágnes jött velem, aki dokumentálta az expedíciót, így egy teljes kiállítási anyag rendelkezésemre áll. Ami az érdeklődők számára nálam elérhető.

{BELVEDERE MERIDIONALE} Köszönöm még egyszer az interjút!

KOVÁCS ATTILA hunim@freemail.hu